

Rok akademicki: 2020/2021

ID zajęć: 537573

ETAP: Semestr letni

Informacje ogólne:**Prowadzący:** dr Elżbieta Talik**Organizator:** Wydział Nauk Społecznych
Instytut Psychologii**Liczba godzin tygodni / semestr:** 2 / 30**Jezyk wykładowy:** Język polski**Kierunek studiów:****Lokalizacja w planach rocznych:** Rok - Semestr**Punkty ECTS:****Forma zaliczenia:** Nie sklasyfikowany**Cele przedmiotu:**

C1 – przekazanie wiedzy na temat podstaw teoretycznych i metodologicznych związanych z pomiarem inteligencji.

C2 - nabycie wiedzy na temat narzędzi – testów inteligencji i innych metod oceny poziomu umysłowego i powiązanych funkcji, ich struktury, wartości diagnostycznej i prognostycznej, możliwości interpretacji i ograniczeń.

C3 - umiejętności korzystania z testów inteligencji ogólnej, skal rozwojowych, metod oceny aspektów funkcjonowania ważnych w diagnostyce upośledzenia umysłowego oraz grupowych testów inteligencji - ich struktury, wartości diagnostycznej i prognostycznej, możliwości interpretacji i ograniczeń.

C4 – uwrażliwienie na problemy natury etycznej związane z badaniem testami inteligencji, wymogami badań testowych, kwestie związane z przekazywaniem informacji uzyskanych w procesie diagnostycznym.

Wymagania wstępne:

W1- zaliczenie przewidywanych w kursie przedmiotów, w tym z psychologii rozwojowej

W2- zainteresowanie problematyką diagnozy psychologicznej, motywacja do poszerzenia wiedzy i kompetencji w zakresie tej dyscypliny.

Efekty kształcenia dla przedmiotu:**WIEDZA**

W_04; W_08; W_09; W_14 - Student/ka dysponuje wiedzą na temat różnych podejść w zakresie rozumienia i pomiaru inteligencji, na temat diagnozy, jej funkcji i koniecznych elementów oraz profesjonalnych kompetencji diagnostycznych; posiada też wiedzę na temat sposobu posługiwania się testem, obliczania wyników i ich interpretacji;

W_08; W_14 - Student/ka ma wiedzę na temat metod oceny dojrzałości społecznej i zachowania przystosowawczego w diagnostyce upośledzenia umysłowego;

W_13 - Student/ka zna wartość podstawowych metod diagnostycznych, ich zalety i ograniczenia oraz możliwości interpretacji klinicznej; zna i ma świadomość zasad etyki zawodowej psychologa w zakresie prowadzenia badań diagnostycznych

W_14 - Student/ka posiada wiedzę w zakresie technik badania za pomocą prezentowanych skal/technik, obliczania wyników i zasad interpretacji uzyskanych rezultatów.

UMIĘJĘTNOŚCI

U_01; U_03; U_08 - Student/ka posiada umiejętności w zakresie nawiązania kontaktu z badanym oraz praktyczne umiejętności niezbędne do przeprowadzenia w sposób obiektywny badania testem inteligencji ogólnej.

U_02; U_07; U_08 - Student/ka dysponuje umiejętnościami w zakresie oceny dojrzałości społecznej i zachowania przystosowawczego w diagnozowaniu upośledzenia umysłowego;

U_08 U_09 - Student/ka ma umiejętności pozwalające na ocenę poziomu rozwoju umysłowego i psychomotorycznego małych dzieci i osób niepełnosprawnych;

U_08 - Student/ka ma posiada umiejętności potrzebne w zakresie stosowania testów grupowych inteligencji;

U_05; U_09 - Student/ka potrafi dokonać poprawnej oceny, analizy i interpretacji wyników uzyskanych w procesie diagnozowania inteligencji i innych funkcji odpowiednio dobranym zestawem testów;

U_11 - Student/ka stosuje się do zasad i norm etycznych w procesie diagnostycznym.

KOMPETENCJE SPOŁECZNE (POSTAWY)

Efekty kształcenia dla przedmiotu

Opis zajęć: Diagnostyka inteligencji (laboratorium)

WIEDZA

W_04; W_08; W_09; W_14 - Student/ka dysponuje wiedzą na temat różnych podejść w zakresie rozumienia i pomiaru inteligencji, na temat diagnozy, jej funkcji i koniecznych elementów oraz profesjonalnych kompetencji diagnostycznych; posiada też wiedzę na temat sposobu posługiwania się testem, obliczania wyników i ich interpretacji;

W_08; W_14 - Student/ka ma wiedzę na temat metod oceny dojrzałości społecznej i zachowania przystosowawczego w diagnostyce upośledzenia umysłowego;

W_13 - Student/ka zna wartość podstawowych metod diagnostycznych, ich zalety i ograniczenia oraz możliwości interpretacji klinicznej; zna i ma świadomość zasad etyki zawodowej psychologa w zakresie prowadzenia badań diagnostycznych

W_14 - Student/ka posiada wiedzę w zakresie technik badania za pomocą prezentowanych skal/technik, obliczania wyników i zasad interpretacji uzyskanych rezultatów.

UMIĘJĘTNOŚCI

U_01; U_03; U_08 - Student/ka posiada umiejętności w zakresie nawiązania kontaktu z badanym oraz praktyczne umiejętności niezbędne do przeprowadzenia w sposób obiektywny badania testem inteligencji ogólnej.

U_02; U_07; U_08 - Student/ka dysponuje umiejętnościami w zakresie oceny dojrzałości społecznej i zachowania przystosowawczego w diagnozowaniu upośledzenia umysłowego;

U_08 U_09 - Student/ka ma umiejętności pozwalające na ocenę poziomu rozwoju umysłowego i psychomotorycznego małych dzieci i osób niepełnosprawnych;

U_08 - Student/ka ma posiada umiejętności potrzebne w zakresie stosowania testów grupowych inteligencji;

U_05; U_09 - Student/ka potrafi dokonać poprawnej oceny, analizy i interpretacji wyników uzyskanych w procesie diagnozowania inteligencji i innych funkcji odpowiednio dobranym zestawem testów;

U_11 - Student/ka stosuje się do zasad i norm etycznych w procesie diagnostycznym.

KOMPETENCJE SPOŁECZNE (POSTAWY)

K_01; K_02 - Student/ka posiada kompetencje w zakresie planowania i przeprowadzenia procesu diagnostycznego z dziećmi i młodzieżą z różnego rodzaju zaburzeniami, problemami czy trudnościami; kieruje się przy tym standardami etycznymi w procesie diagnostycznym;

K_02; K_06; K_10 - Student/ka zna i stosuje się do zasad etycznych w opracowaniu raportu z badań oraz przekazywaniu uzyskanych informacji zainteresowanym podmiotom, ma świadomość społecznych konsekwencji pomiaru i orzekania o inteligencji człowieka;

K_05; K_06 - Student/ka posiada kompetencje w zakresie nawiązywania kontaktu, ma zdolność empatii i zrozumienia w kontakcie i procesie diagnostycznym;

K_06; K_07 - Student/ka posiada kompetencje niezbędne do oceny poziomu dojrzałości społecznej i zachowania przystosowawczego w diagnostyce upośledzenia umysłowego; potrafi dokonać diagnozy poziomu rozwoju umysłowego i rozwoju psychomotorycznego małych dzieci, oraz oceny sfery kognitywnej osób niepełnosprawnych;

K_07 - Student/ka potrafi zaplanować i przeprowadzić postępowanie diagnostyczne pozwalające ocenić poziom inteligencji ogólnej dzieci, młodzieży i dorosłych.

Metody dydaktyczne:

Praca w grupie z wykorzystaniem podręczników i pomocy testowych, przeprowadzenie i analiza testu psychometrycznego, dyskusja. Praca w grupie z wykorzystaniem studiów przypadków.

Kryteria oceny i sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia:

Warunki zaliczenia ćwiczeń:

- obecność na zajęciach (konieczność odrobienia nieobecności)
- samodzielne przeprowadzenie badania oraz interpretacja wybranego testu do badania inteligencji
- interpretacja wyników badań wskazanego narzędzia diagnostycznego

Ocena niedostateczna

(W) – Student/ka nie posiada wiedzy z zakresu diagnostyki inteligencji, podstaw teoretycznych i metodologicznych związanych z badaniem inteligencji jak też nie dysponuje wiedzą na temat prezentowanych testów.

(U) – Student/ka nie posiada umiejętności niezbędnych do przeprowadzenia procesu diagnostycznego odpowiednio dobranym zestawem testów, nie potrafi posługiwać się prezentowanymi narzędziami oceny poziomu umysłowego. Brak interpretacji wyników samodzielnie przeprowadzonego badania wybranym testem inteligencji.

(K) - Student(ka) nie operuje w sposób krytyczny wiedzą z diagnostyki inteligencji, nie potrafi zastosować wiedzy w konkretnym przypadku, jak też zaplanować i przeprowadzić postępowania diagnostycznego zgodnie z zasadami etyki zawodowej psychologa.

Ocena dostateczna

(W) – Student/ka posiada elementarną wiedzę z zakresu diagnostyki inteligencji, podstaw teoretycznych i metodologicznych związanych z badaniem inteligencji prezentowanych testów.

(U) – Student/ka posiada niektóre umiejętności niezbędne do przeprowadzenia procesu diagnostycznego odpowiednio dobranym zestawem testów, potrafi posługiwać się niektórymi narzędziami oceny poziomu umysłowego.

(K) – Student/ka w sposób mało krytyczny posługuje się wiedzą z zakresu diagnostyki inteligencji, posiada elementarne kompetencje w celu zaplanowania i przeprowadzenia postępowania diagnostycznego, ma elementarną wrażliwość i świadomość zasad etyki zawodowej psychologa.

Ocena dobra

(W) – Student/ka posiada dość duży zasób wiedzy w zakresie diagnostyki inteligencji, podstaw teoretycznych i metodologicznych związanych z badaniem inteligencji za pomocą prezentowanych testów.

(U) – Student/ka posiada spore umiejętności niezbędne do przeprowadzenia procesu diagnostycznego, potrafi dokonać doboru właściwych metod badania, potrafi dobrze posługiwać się narzędziami oceny poziomu umysłowego.

(K) – Student/ka potrafi zaplanować postępowanie diagnostyczne, umie zastosować posiadaną wiedzę w praktyce, posiada wystarczające kompetencje do przeprowadzenia postępowania diagnostycznego, ma znaczną wrażliwość i świadomość norm i zasad etyki zawodowej psychologa.

Ocena bardzo dobra

(W) – Student/ka posiada szeroką wiedzę z zakresu diagnostyki inteligencji, podstaw teoretycznych i metodologicznych związanych z badaniem inteligencji i innych funkcji, jak też dysponuje wiedzą na temat prezentowanych testów, ich podstaw teoretycznych, budowy, sposobu badania, oceny i interpretacji wyników.

(U) – Student/ka posiada umiejętności niezbędne do przeprowadzenia procesu diagnostycznego odpowiednio dobranym zestawem testów, potrafi właściwie posługiwać się prezentowanymi narzędziami oceny poziomu umysłowego.

(K) – Student/ka w sposób krytyczny operuje wiedzą z diagnostyki inteligencji, potrafi zastosować tę wiedzę w konkretnym przypadku, jak też zaplanować i przeprowadzić postępowania diagnostyczne zgodnie z wymogami i zasadami etyki zawodowej psychologa

Treści programowe przedmiotu:

Temat 1. Specyfika kontaktu z osobą badaną w zależności od kontekstu badania i używanych narzędzi psychologicznych. Warunki diagnozowania niepełnosprawności intelektualnej (Bednarek, 2016; Filipiak i in., 2015; Hornowska, 2018; Kościelska, 2011; Stemplewska-Żakowicz, 2009)

Temat 2. Charakterystyka metod do diagnozy inteligencji. Ocena dojrzałości społecznej i zachowania przystosowawczego. Warunki badania, cel, procedura (Fronczyk, 2009; Hornowska i in., 2014; Matczak, 1994).

Temat 3. Charakterystyka Skali Inteligencji Wechslera dla Dorosłych WAIS. Testy werbalne – co mierzą, sposób badania, oceny odpowiedzi i obliczania wyników. Testy niewerbalne – co mierzą, sposób badania, oceny odpowiedzi i obliczania wyników. Obliczenia, ocena wyników, analiza profilu i interpretacja. Opracowanie opinii psychologicznej i rozmowa postdiagnostyczna. (Brzeziński i in., 1996; 2004; Brzeziński i Hornowska, 1993; 1998; Hornowska, 2004; Wiejak i Krasowicz-Kupis, 2011)

Temat 4. Charakterystyka Skali Inteligencji Wechslera dla Dzieci WISC. Testy werbalne – co mierzą, sposób badania, oceny odpowiedzi i obliczania wyników. Testy niewerbalne – co mierzą, sposób badania, oceny odpowiedzi i obliczania wyników. Analiza profilu i interpretacja wyników badań. Opracowanie opinii psychologicznej z uwzględnieniem praktycznych zaleceń rozwojowych. (Matczak, Piotrowska i Ciarkowska, 1998; 2008; Krasowicz-Kupis i Wiejak, 2006).

Temat 5. Skale Inteligencji i Rozwoju IDS oraz IDS-P - cel badania, sposób obliczania wyników, interpretacja. Ocena dojrzałości szkolnej (Jaworowska, Matczak, Fecenec, 2012)

Temat 6. Bateria Testów APIS (P i Z) - cel badania, sposób obliczania wyników, interpretacja (Matczak i in, 2005; Matczak i in., 1995)

Temat 7. Skala Inteligencji Stanford-Binet 5 (SB5) - cel badania, sposób obliczania wyników, interpretacja (Radtke, Sajewicz-Radtke, 2017; Roid i in., 2017).

Temat 8. Skale do badania osób z określoną niepełnosprawnością. COLUMBIA Skala dojrzałości umysłowej – cel, procedura badania i interpretacja. (Ciechanowicz, 1990)

Temat 9. Międzynarodowa wykonaniowa Skala Leitera (ng. Leiter International Performance Scale) – cel, procedura badania, obliczenia i interpretacja. (Jaworowska, 1997; Jaworowska, Matczak, Szustrowa, 2009)

Temat 10. TMR-Raven – cel badania, sposób obliczania wyników, interpretacja (Jaworowska i Szustrowa, 1991; 2000; 2011; Szustrowa i Jaworowska, 1992, 2003)

Temat 11. Neutralny Kulturowo Test Inteligencji Cattella – cel, procedura badania, obliczenia i interpretacja (Koć-Januchta, 2013)

Temat 12. Dziecięca Skala Rozwojowa (DSR) – cel, procedura badania, obliczenia i interpretacja (Matczak i in., 2007; 2009)

Literatura:

LITERATURA PODSTAWOWA

1. Brzeziński, J., Hornowska, E. (red.) (1998). Skala inteligencji Wechslera WAIS-R. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
2. Brzeziński, J., Hornowska, E. (1993). Skala Inteligencji Wechslera dla Dorosłych Wersja zrewidowana. WAIS-R (PL). Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
3. Brzeziński, J., Gaul, M., Hornowska, E., Jaworowska, A., Machowski, A., Zakrzewska, M. (2004). Skala Inteligencji D. Wechslera dla Dorosłych. Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
4. Ciechanowicz, A. (1990). Skala dojrzałości umysłowej Columbia. Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP
5. Hornowska, E. (2018). Testy psychologiczne. Teoria i praktyka. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
6. Hornowska, E. (2004). Skala Inteligencji dla dorosłych Davida Wechslera WAIS-R oraz WAIS-III. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
7. Jaworowska, A (1997). Międzynarodowa wykonaniowa Skala Leitera P-93. Normy tymczasowe dla dzieci głuchych w wieku 3 do 5 lat. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP (www.practest.com.pl)
8. Jaworowska, A., Matczak, A., Fecenec, D. (2012). IDS – Skale Inteligencji i Rozwoju dla Dzieci w wieku 5–10 lat. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
9. Jaworowska A., Matczak A., Szustrowa T. (2009). Międzynarodowa Wykonaniowa Skala Leitera P-93. Polska standaryzacja 1993: populacja ogólna 3–15 lat, dzieci głuche 3–14 lat. Podręcznik. II wydanie. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
10. Jaworowska, A., Szustrowa, T. (2011). Test Matrycy Ravena w wersji Kolorowej TMK. Formy: Klasyczna i Równoległa. Podręcznik. Wydanie 3

niezmienione. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych.

11. Koć-Januchta, M. (2013). Neutralny Kulturowo Test Inteligencji Cattella – Wersja 1 CFT 1-R. Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
12. Krasowicz-Kupis, G., Wiejak, K. (2008). Skala inteligencji Wechslera dla dzieci (WISC-R) w praktyce psychologicznej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
13. Krasowicz-Kupis, G., Wiejak, K., Gruszczyńska, K. (2015). Katalog metod diagnozy rozwoju poznawczego dziecka na etapie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Tom 1. Narzędzia dostępne w poradniach psychologiczno-pedagogicznych i szkołach. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych
14. Matczak, A., Jaworowska, A., Ciechanowicz, A., Fecenek, D., Stańczak, J., Zalewska, E. (2007). DSR. Dziecięca Skala Rozwojowa. Skala wykonaniowa. Skala obserwacyjna. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP (www.practest.com.pl)
15. Matczak, A., Jaworowska, A., Ciechanowicz, A., Stańczak, J., Zalewska, E. (2005). Bateria testów APIS-P (R). Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP (www.practest.com.pl)
16. Matczak, A., Jaworowska, A., Szustrowa, T., Ciechanowicz, A. (1995). Bateria testów APIS-Z. Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP (www.practest.com.pl)
17. Matczak, A., Jaworowska, A., Wójtowicz-Dacka, M., Piotrowska, A., Kosmowska, B. (2009). DSR. Dziecięca Skala Rozwojowa. Skala wykonaniowa. Aneks. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP (www.practest.com.pl)
18. Matczak, A., Piotrowska, A., Ciarkowska, W. (2008). Skala Inteligencji Wechslera dla Dzieci – wersja zmodyfikowana. Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP, (wydanie trzecie, poprawione).
19. Radtke, B. M., Sajewicz-Radtke, U. (2017). Skala Inteligencji Stanford Binet 5 w praktyce diagnostycznej. Materiały szkoleniowe. Gdańsk: Pracownia Testów Psychologicznych i Pedagogicznych.
20. Raven, J., Raven J. C., Court, J. H. (2000). Podręcznik do Testu Matryc Ravena oraz Skal Słownikowych, 3 Wersja Standard (TMS). Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
21. Roid, G. H., Sajewicz-Radtke, U., Radtke, B. M., Lipowska, M. (2017) Skale Inteligencji Stanford-Binet, Edycja Piąta. Podręcznik Diagnosty. Gdańsk: Pracownia Testów Psychologicznych i Pedagogicznych.
22. Wiejak, K. Krasowicz-Kupis, G. (red.) (2011). Kliniczne zastosowania skal inteligencji D. Wechslera. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Literatura uzupełniająca

1. APA (2010). Ethical Principles of Psychologist and Code of Conduct [Dostęp z: www.apa.org/ethics/code/index.aspx]
2. APA (2006) Presidential Task Force on Evidence-Based Practice. Evidence-Based Practice in Psychology. *American Psychologist*, 61 (1), 271-285.
3. Bednarek, D. (2016). Zawód psycholog. Regulacje prawne i etyka zawodowa. Warszawa: PWN.
4. Brzezińska, A. (2004). Dziecko w badaniach psychologicznych. W: J. Brzeziński i M. Toeplitz-Winiewska (red.), *Etyczne dylematy psychologii* (s. 193-223). Warszawa: Academica Wyd. SWPS
5. Brzeziński, J. (1981). *Elementy metodologii badań psychologicznych*. Warszawa: PWN
6. Filipiak, M., Paluchowski, Wł. J., Zalewski, B., Tarnowska, M. (red.) (2015). *Diagnoza psychologiczna: kompetencje i standardy*. Wybrane zagadnienia. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
7. Fronczyk, K. (red.) (2009). *Psychometria – podstawowe zagadnienia*. Warszawa: Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania Kwestionariusze osobowości i temperamentu
8. Hornowska, E., Brzezińska, A.I., Appelt, K., Kaliszewska-Czeremska, K. (2014). *Rola środowiska w rozwoju małego dziecka – metody badania*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
9. Jaworowska, A. (2009). Co polscy psychologowie sądzą o testach. *Nowiny Psychologiczne*, 1, 5-21
10. Kościelska, M. (2011). Wspomaganie rozwoju osób z niepełnosprawnością intelektualną. W: J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka* (s.433-445). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
11. Kowalik, S. (1984). Zasady interpretacji Skali Wechslera w praktyce diagnostycznej. W: J. Brzeziński (red.). *Wybrana zagadnienia z psychometrii diagnostyki psychologicznej*. Poznań: Wyd. UAM. (s. 151-181).
12. Kowalik, S. (1993). Kliniczna interpretacja Skali Inteligencji: W-B, WAIS i WAIS-R. W: J. Brzeziński, E. Hornowska (red.). *Skala Inteligencji Wechslera WAIS-R. Polska adaptacja, standaryzacja, normalizacja i wykorzystanie w diagnostyce psychologicznej* (s. 386-462). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
13. Matczak, A. (1994). *Diagnoza intelektu*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.
14. Paluchowski, Wł. J. (2006) *Diagnoza psychologiczna. Podejście ilościowe i jakościowe*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe Scholar.
15. Paluchowski, Wł. J. (2007). *Diagnoza psychologiczna. Proces – narzędzia - standardy*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i profesjonalne.
16. Paluchowski, Wł. J. (2010). *Diagnoza oparta na dowodach empirycznych - czy potrzebny jest "polski Buros"?*. *Roczniki Psychologiczne*, 13 (2), 7-28.
17. *Standardy dla testów stosowanych w psychologii i pedagogice*. Najnowsza wersja. AERA, APA & NCME (2006). Gdańsk: GWP
18. Stemplewska-Żakowicz K. (2009). *Diagnoza psychologiczna. Diagnozowanie jako kompetencja profesjonalna*. Gdańsk: GWP.
19. Stemplewska-Żakowicz, K, Paluchowski, Wł. J. (2008). *Podstawy diagnozy psychologicznej*. W: J. Strelau i D. Doliński (red.). *Psychologia*. Podręcznik akademicki. Tom 2 (s. 25-94). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.